

SKÝRSLA STJÓRNAR HAFNASAMBANDS ÍSLANDS

Starfsárið 2018 – 2020

42. hafnasambandsþing haldið í Snæfellsbæ
27. nóvember 2020

Gísli Gíslason

I. INNGANGUR

Frá því seinasta hafnasambandsþing var haldið í Reykjavík 2018 hefur átt sér stað töluverð þróun og breytingar í hafnarmálum. Stjórn Hafnasambands Íslands hefur barist fyrir hagsmunum aðildarhafna og hefur margt breyst til betri vegar. Má þar nefna að fjárveitingar til hafnarframkvæmda hafa lítillega aukist síðustu ár og skrifað hefur verið undir viljayfirlýsingu við Fiskistofu um vigtun sjávarafna þar sem grunnstefið byggir á sameiginlegum hagsmunum ríkis og hafnanna að allur afli sé vigtaður á hafnarvog. Fjárhagsstaða hafna hefur einnig batnað á tímabilinu þó svo að ekki sé sú staða undantekningarlaus. Þróun mála vegna Covid-19 hefur hins vegar haft töluverð neikvæð áhrif á rekstur hafna og þá sérstaklega þær hafnir sem hafa haft miklar tekjur af komu farþegaskipa yfir sumartímann, en einnig hafa vöruflutningar dregist saman

Á seinustu árum hefur stjórn hafnasambandsins m.a. lagt áherslu á að auka skilning almennings og stjórnvalda á starfsemi og mikilvægi íslenskra hafna í samgöngukerfi lands og byggða, þörfum þeirra og stöðu. Hefur sú vinna skilað sér að einhverju leyti en enn þá er verk að vinna.

Hafnafundur var haldinn í Þorlákshöfn 2019 og var þar m.a. fjallað um samskipti hafna og Fiskistofu, stefnumörkun í samgöngumálum, háspennuvæðingu og landtengingu skipa í höfnum, bráðamengun, umhverfismál, fiskeldi og farþegaskip. Að fundi loknum var hafnarsvæði Þorlákshafnar skoðað.

Stjórn Hafnasambands Íslands hélt uppi þeirri viðteknu venju að heimsækja hafnir og var á árinu 2019 farið um sunnanverða Vestfirði, en á árinu 2020 voru hafnir á Reykjanesi og Suðurlandi heimsóttar.

II. STJÓRNARFUNDIR OG NEFNDARSTÖRF

STJÓRNARFUNDIR

Frá síðasta hafnasambandsþingi hafa verið haldnir 19 stjórnarfundir og þar af margir fjarfundir. Sem fyrr hafa verkefni stjórnar verið fjölbreytt. M.a. hafa verið veittar umsagnir um mál sem hafa verið til umfjöllunar á Alþingi, fyrirspurnum svarað frá ýmsum aðilum, afgreidd mál sem m.a. hafa komið frá stjórnarmönnum og starfsmönnum og stjórnendum hafna. Þetta fyrirkomulag hefur reynst vel þar sem sérþekking nefndarmanna á hinum ýmsu sviðum kemur að góðum notum. Stjórn hafnasambandsins tímabilið frá 2018 til 2020 var þannig skipuð:

Aðalmenn:

- Gísli Gíslason, hafnarstjóri Faxaflóahafna sf., formaður
- Guðný Hrund Karlsdóttir, hafnarstjóri Hvammstangahafnar
- Ólafur Þór Snorrason, framkvæmdastj. umhverfis- og framkvæmdasv. Vestmannaeyjabæjar
- Eydís Ásbjörnsdóttir, varaformaður hafnarstjórnar Fjarðabyggðahafna
- Guðmundur Kristjánsson, hafnarstjóri Ísafjarðarhafna
- Hanna Björg Konráðsdóttir, fulltrúi í stjórn Reykjanesahafna
- Pétur Ólafsson, hafnarstjóri Hafnasamlags Norðurlands

Varamenn:

- Lúðvík Geirsson, Hafnarfjarðarhöfn
- Björn Arnaldsson, hafnarstjóri Hafna Snæfellsbæjar
- Rebekka Hilmarsdóttir, hafnarstjóri Hafna Vesturbyggðar

Í ágúst 2019 lét Guðný Hrund Karlsdóttir af störfum sem hafnarstjóri Hvammstangahafnar og um leið vék hún úr stjórn hafnasambandsins.

NEFNDASTÖRF

Stjórnin skipaði eftirtaldar starfsnefndir með skilgreindum verkefnum á fundi 23. nóvember 2018 og hafa störf nefndanna tekið mið af verkefnum.

Nefnd um hafnafund 2019

Aðalverkefni nefndarinnar var að undirbúa hafnafund 2019 sem haldinn var í Þorlákshöfn.

Nefndarmenn:

- Lúðvík Geirsson, formaður (Hafnarfjarðarhöfn)
- Eydís Ásbjörnsdóttir (Fjarðabyggðahöfn)
- Hjörtur Bergmann Jónsson (Þorlákshöfn)

Umhverfis- og öryggisnefnd

Nefndin fylgist með og fjallar um málefni hafna á sviði umhverfis og öryggismála. Í því felst m.a. að hafa á hendi almenn samskipti við viðeigandi stofnanir varðandi mengunarvarnir, öryggisreglur og reglur sem varða hafnir varðandi umhverfismála o.fl. Nefndin fjallar að öðru leyti um öryggis- og umhverfismál hafna eftir því sem tilefni er til hverju sinni.

Nefndarmenn:

- Ólafur Snorrason (Vestmannaeyjahöfn)
- Bergsteinn Ísleifsson (Faxaflóahafnir)
- Þórir Örn Gunnarsson (Hafnir Norðurþings)

Faghópur hafnsögumanna og skipstjóra

Helstu verkefni samstarfshópsins eru m.a. eftirfarandi:

- a) Að efla fræðslu meðal skipstjóra og hafnsögumanna og gera tillögu um námskeið eða þjálfun, sem að gagni má verða í tengslum við hafnsögu eða stjórn lóðs- og dráttarbáta.
- b) Að fylgjast með þróun og nýjungum og gera tillögur til stjórnar HÍ um það sem æskilegt eða nauðsynlegt er að hafnirnar innleiði.
- c) Að setja fram ábendingar og tillögur um atriði sem auki öryggi hafnsögumanna og um borð í lóðs- og dráttarbátum.
- d) Að efla samstarf milli hafna sem sinna hafnsögu og útgerð lóðs- og dráttarbáta.
- e) Að fylgjast með og veita stjórn Hafnasambands Íslands umsögn um laga- og reglugerðarákvæði sem varða hafnsögu og útgerð lóðs- og dráttarbáta.

Nefndarmenn:

Jóhannes Antonsson (Hafnasamlagi Norðurlands)

Árni Bergþór Kjartansson (Fjarðabyggðahöfn)

Vignir Júlíusson (Hornafjarðarhöfn)

Hjörtur Jónasson (Faxaflóahöfn)

Fundargerðir stjórnar er að finna á vefsíðu hafnasambandsins www.hafnasamband.is. Hafnasambandið tilnefndi einnig fulltrúa í Siglingarráð, Mengunarráð, samstarfsnefnd við Fiskistofu sem og fleiri starfsnefndir á vegum ráðuneytis og stofnanna.

III. HAFNAFUNDUR 2019

Níundi hafnafundur hafnasambandsins var haldinn í Porlákshöfn þann 27. september 2019. Umfjöllunarefni hafnafundarins voru eftirfarandi:

Fjárhagsstaða hafna árið 2018

Sigurður Á. Snævarr, sviðstjóri hag- og upplýsingasviðs Sambands íslenskra sveitarfélaga

Stefnumörkun í samgöngumálum

Rúnar Guðjónsson, sérfræðingur hjá samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytinu

Rafvæðing hafna

Anna Margrét Kornelíusdóttir, frá Íslenskri nýorku

Áhættumat og viðbragðsáætlun vegna bráðamengunar

Helgi Jensson, sérfræðingur Umhverfisstofnun

Fiskeldi í höfnum og staða hafnarsjóða sveitarfélaga

Rebekka Hilmarsdóttir bæjarstjóri Vesturbyggðar

Umferð farþegaskipa

Pétur Ólafsson formaður Cruise Iceland og hafnarstjóri Hafnasamlags Norðurlands

Hugbúnaðarlausnir fyrir umhverfismál

Jón Ágúst Þorsteinsson forstjóri Klappa

Kynning á Porlákshöfn

Elliði Vignisson bæjarstjóri Sveitarfélagsins Ölfuss

Fundinn sóttu tæplega 80 þátttakendur, fyrirlesarar og gestir.

Dagskrá fundarins lauk svo með kvöldverði á Hendar í Höfn í Porlákshöfn

IV. ÁLYKTANIR OG TILLÖGUR ÁRIÐ 2018

Á hafnasambandsþingi í Reykjavík í október 2018 voru samþykktar eftirfarandi ályktanir og tillögur:

Ályktun um gjöld vegna afnota fiskeldisfyrirtækja af hafnarmannvirkjum

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 samþykkir að beina þeim tilmælum til ráðuneytis samgöngumála að láta endurskoða ákvæði hafnalaga hvað varðar tekjur hafna af fiskeldi og hafsækinni þjónustu.

Vegna vaxandi umsvifa í fiskeldi og aukinna afnota fiskeldisfyrirtækja og annarra þjónustufyrirtækja af mannvirkjum og hafnarsvæðum, þarf að mati þingsins að breyta ákvæðum hafnalaga þannig að eðlileg gjöld renni til hafna af slíkri starfsemi.

Ályktun um farþegagjald

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 skorar á ráðherra samgöngumála að skerpa á ákvæðum hafnalaga um farþegagjald. Eðlilegt er að tekið sé gjald af farþegum skemmtiferðaskipa og hvalaskoðunarbáta og vegna fyrirtækja í hafnsækinni ferðaþjónustu til að standa undir rekstri og fjárfestingum í höfnum. Skýra þarf sérstaklega að sú aðstaða sem þegar er fyrir hendi og nýtt er af hafnsækinni ferðaþjónustu, falli undir ákvæði laganna.

Ályktun um hlutverk neyðarhafna

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 skorar á ríkisvaldið að styðja þær hafnir sem skilgreindar eru í lögum sem neyðarhafnir og tryggja að þær verði ekki fyrir fjárhagslegu tjóni ef óhapp verður.

Neyðarhafnir eru lögbundið hlutverk sex hafna á Íslandi en þeim skyldum fylgja ekki fjárveitingar eða möguleikar á viðbótartekjum. Nauðsynlegt er að ríkið leggi til fjármagn til að koma upp og viðhalda búnaði og þjálfa starfsfólk til viðbragðs við óhöppum og hættum sem kunna að fylgja skipum sem vísað er til neyðarhafnar. Þá sé það eðlileg krafa að ríkisvaldið tryggi að bætt verði það tjón sem geti orðið á hafnarmannvirkjum og umhverfi vegna hlutverks neyðarhafna.

Ályktun um samstarf við Fiskistofu

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 fagnar viljayfirlýsingu Hafnasambands Íslands og Fiskistofu. Það eru gagnkvæmir hagsmunir að allur fiskur sem landað er skili sér á hafnarvogir og að skráning aflu sé byggð á traustum gögnum. Hafnasambandsþing telur mikilvægt að ábyrgð og upplýsingagjöf vegna endurvigtunar verði sem fyrst færð til Fiskistofu og sameiginlegur verkferill gerður. Hafnasambandsþing ítrekar fyrri áskoranir um að heimilað verði að notast við fjarvigtun aflu í tilraunaskyni á höfnum. Fjarvigtun er gott tækifæri til hagræðingar og aukinnar samvinnu hafna.

Ályktun um farþegaskip

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 beinir þeim tilmælum til ráðuneytis atvinnuvega- og nýsköpunar að hafa forgöngu um að settar verði leiðbeinandi reglur um móttöku farþegaskipa, aðstöðu í landi og öryggi farþega. Einnig er þeim tilmælum beint til umhverfis- og auðlindaráðuneytis og Umhverfisstofnunar að settar verði í samvinnu við sveitarfélögin skýrar reglur um landtöku farþega utan hafnar svæða.

Ályktun um umhverfismál og landtengingar:

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 beinir þeirri áskorun til yfirvalda umhverfismála að ákvæði VI. viðauka Marpol samningsins verði notuð í því skyni að draga úr mengun af umferð skipa um efnahagslögsögu Íslands. Árið 2020 taka gildi hertar reglur um brennisteinsinnihald skipaeldsneytis. Mikilvægt er eftir sem áður að reglur um eldsneyti skipa tryggi lágmarks útstreymi mengandi efna.

Íslenskar hafnir taka undir áætlun ríkisstjórnarinnar um aðgerðir í loftslagsmálum og að þau verji fjármunum til landtenginga skipa. Athygli er þó vakin á því að landtenging stærri skipa með háspennutengingum krefst samvinnu margra aðila, áætlunar um hvar setja skuli slíkar tengingar upp, fjármuna til að koma slíkri áætlun í framkvæmd og beinna lagaákvæða um skyldu til notkunar þessa búnaðar. Einnig þarf að skýra hver á að bera ábyrgð á nauðsynlegum búnaði og afhendingu orku.

Ályktun um dýpkunarmál – breyting á lögum um umhverfismat framkvæmda:

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 skorar á yfirvöld umhverfismála að við endurskoðun á lögum um mat á umhverfisáhrifum verði regluverk varðandi dýpkanir í höfnum, haugsetningu efnis og varp dýpkunarefnis í hafið, einfaldað og gert skilvirkara.

Með séríslensku ákvæði, sem sett var í lögum við síðustu innleiðingu reglna ESB, um haugsetningu efnis, tengingu dýpkunar hafna við námuiðnað og fyrirsurnar um umhverfismatsskyldu, var málsmeðferð einfaldra og nauðsynlegra dýpkunarverkefna í höfnum gerð óviðunandi.

Að mati þingsins hafa núverandi ákvæði laga leitt til óþarflega flókinnar málsmeðferðar, verulega lengri undirbúningstíma og aukins kostnaðar. Slíkt er óviðunandi þegar um er að ræða viðvarandi og nauðsynleg verkefni til að tryggja innsiglingu og viðlegu skipa.

Þing hafnasambandsins krefst þess að þetta séríslenska ákvæði verði fellt úr áður nefndum lögum.

Ályktun um staðsetning mannvirkja í og við siglingaleiðir:

Þing Hafnasambands Íslands haldið í Reykjavík dagana 25. – 26. október ályktar að tryggja þurfi höfnum beina aðkomu að ákvörðun á staðsetningu mannvirkja í og við siglingaleiðir að og frá höfnum. Í dag er staðan sú að hafnir eru eingöngu umsagnaraðilar á þeim framkvæmdum sem háðar eru mati á umhverfisáhrifum, hins vegar er ekki um beina aðkomu hafna að staðsetningu búnaðar utan hafnarsvæða. Siglingaleiðir að og frá höfnum eru alger lífæð hafna og því er það eðlileg krafa að alltaf sé tryggt að mannvirki á hafi úti skerði ekki þessar lífæðar.

Ályktun um haf- og strandsvæði

Þing Hafnasambands Íslands haldið í Reykjavík dagana 25-26. október 2018 vill árétta að þrátt fyrir að komið sé í gildi regluverk um skipulag haf- og strandsvæða þá er það enn skoðun Hafnasambandsins að skipulagsvaldið eigi að vera í höndum sveitarfélaga á þessum svæðum. Það skýtur skökku við að sveitarfélög hafi vald til að skipuleggja allt sitt land en þegar kemur að fjörðum og strandsvæðum sem eru lífæð margra samfélaga þá sé það vald af þeim tekið. Það er því áfram stefna hafnasambandsins að skipulag haf- og strandsvæða eigi að vera í höndum sveitarfélaganna og að því skuli unnið áfram.

Ályktun um öryggi í höfnum

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 beinir þeim tilmælum til hafna að unnið verði áhættumat þar sem leitast verður við að benda á hættur sem stafað geta að þeim sem fara um hafnarsvæði og hafnarbakka. Því er beint til stærri hafna að unnið verði að öryggisvottun hafnanna. Íslenskar hafnir uppfylla langflestar öll ákvæði reglugerðar um öryggi í höfnum, en mikilvægt er að horfa til atriða sem ekki verða sett í reglugerðir. Útgerðir hafa náð framúrskarandi árangri í öryggismálum með markvissum aðgerðum og mikilvægt að hafnirnar láti ekki sitt eftir liggja.

Ályktun um fjárveitingu til hafna

Á fjárlögum ársins 2018 var framlag til framkvæmda í höfnum aukið nokkuð og í fyrirbyggjandi frumvarpi til fjárlaga lækkar fjárhæðin lítillega eða úr 923,4 m.kr. í 915,5 m.kr. Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 skorar á Alþingi og ráðherra samgöngumála að herða enn róðurinn því víða um land eru stór óleyst verkefni og því mikilvægt að enn frekara áttak verði gert til að styrkja þá mikilvægu innviði sem hafnirnar eru. Til þess að styrkja fjárhagsgrunn hafna og mæta fyrirsjáanlegri viðhaldsþörf hafna og nýframkvæmdum er skorað á Alþingi að taka til alvarlegrar skoðunar að hafnir fái hlutdeild í álögðu veiðigjaldi samkvæmt lögum nr. 74 frá 2012.

Ályktun um reglugerð ESB um þjónustu í höfnum

Reglugerð Evrópuþingsins- og ráðsins og ESB (2017/352) varðandi ramma um veitingu hafnaþjónustu og um sameiginlegar reglur um gegnsæi í fjármálum fyrir hafnir, tekur gildi innan ESB í marsmánuði árið 2019. Ekki liggur fyrir hvort eða með hvaða hætti reglugerðin verður innleidd á Íslandi en líkur má leiða að því að gera þurfi breytingar á hafnalögum ef reglugerðin eða hluti hennar verður innleidd. Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 samþykkir að beina þeirri áskorun til ráðuneytis samgöngumála að Hafnasambandi Íslands verði haldið upplýstu um gang mála og innleiðingu reglna á grundvelli reglugerðarinnar. Vakin er athygli á að reglugerðin er leiðbeinandi og virðir mismunandi rekstur og rekstrarform hafna. Auk þess má ákveða að þessi reglugerð gildi ekki um hafnir við sjó innan heildarnetsins, sem eru staðsettar við ystu svæðin sem um getur í 349. gr. sáttmálans um starfshætti Evrópusambandsins. Eftir sem áður eru atriði í reglugerðinni sem taka þarf í lög á Íslandi og því mikilvægt að í umfjöllun um þau atriði verði hafnasambandinu haldið upplýstu.

Ályktun um stefnumótun

Hafnasambandsþing haldið í Reykjavík dagana 25. og 26. október 2018 leggur áherslu á að mótuð verði landsstefna í samgöngumálum, sem taki skýrt á framtíðarskipan hafnarmála og því mikilvæga hlutverki sem hafnir gegna í samgöngum landsins. Sérstaklega verði horft til aðstöðu sem þarf að vera til staðar til að mæta þörfum stækkandi farskipaflota og einnig mögulegri aukningu í flutningum og aukinni skipaumferð til landsins um norðurslóðir. Einnig verði horft til hagkvæmni í samtengingu flutningaleiða á sjó, landi og lofti.

V. HELSTU UMFJÖLLUNARMÁL STJÓRNAR

Helstu mál sem stjórn og nefndir hafa fjallað um frá síðasta hafnasambandsþingi eru:

Tilnefningar: Siglingaverndarráð, samstarfsnefnd með Fiskistofu, siglingaráð, samráðshópur um bætt eftirlit með fiskveiðiauðlindinni, mengunarvarnarráð

ÚTTEKT OG GREINING Á FJÁRHAGSSTÖÐU HAFNA

Hag- og upplýsingasvið Sambands Íslenskra sveitarfélaga hefur tekið saman fyrir hvert hafnasambandsþing og hafnafund skýrslu um fjárhagsstöðu hafnanna og verður slík skýrsla lögð fram á hafnasambandsþingi 2020 eins og venja er. Í þeirri skýrslu er einnig fjallað um áhrif Covid-19 á hafnir.

REGLUGERÐ UM VIGTUN OG SAMSTARFSYFIRLÝSING

Stjórn hafnasambandsins hefur beint því til Fiskistofu að hafist verði handa við gerð verkferla við vigtun, að tímasett verði hvenær Fiskistofa mun taka yfir endurvigtun og hvernig megi koma í framkvæmd forskráningu upplýsinga um afla áður en löndun hefst. Fyrir liggur tillaga að breytingum á reglugerð um vigtun þar sem samráð við hafnasambandið hefur verið í lágmarki, ætlunin að herða verulega kröfur til hafna sem leiðir af sér aukinn kostnað og fjárfestingu og höfnum ætlað að vinna þá verkferla sem samkomulag er um að vinna sameiginlega. Fyrir liggur umsögn Hafnasambands Íslands um fyrirætlun stjórnvalda og mikilvægt að fylgja eftir þeim fyrirheitum sem eru í samstarfsyfirlýsingu hafnasambandsins og Fiskistofu.

COVID-19 - FARÞEGASKIP – FLUTNINGAR OG SÓTTVARNIR

Tekjufall hafnarsjóða vegna Covid-19 er og verður viðfangsefni Hafnasambands Íslands og hafnanna. Afbókarnir nánast allra skemmtiferðaskipa árið 2020 hefur höggvið verulega í tekjur sjóðanna og allra þeirra ferðapjónustuaðila sem byggt hafa starfsemi sína á komum þessara skipa. Fram undan er vinna við styrkja stöðu Íslands og hafnanna á þessum vettvangi og skoða hvort ný tækifæri og aukin þjónusta við skemmtiferðaskip og farþega sé möguleg þegar siglingar hefjast að nýju.

Í lok árs 2019 mátti sjá samdrætti í almennum vöruflutningum sem hafði áhrif á vörugjöld þeirra hafna þar sem hafa tekjur af þeim flutningum. Tilkoma Covid-19 magnaði þann samdrátt og óljóst hvernig þróunin verður á komandi ári. Almennir vöruflutningar þróast í takt við almenna þróun efnahags og því ljóst að niðursveifla í efnahag þjóðarinnar hefur veruleg áhrif á tekjur þeirra hafna þar sem almennar vörur eru fluttar inn eða út.

Árið 2017 tók gildi landsáætlun um sóttvarnir hafna og skipa, en hafnir landsins tóku þátt í gerð áætlunarinnar. Þessi áætlun reyndist höfnunum vel þegar Covid-19 hélt innreið sína í samfélagið. Almennit voru viðbrögð hafnanna mjög traust og markviss, sem m.a. þakka má þeirri viðbragðsáætlun sem samþykkt var á sínum tíma.

HUGBÚNAÐARLAUSN FYRIR UMHVERFISMÁL

Hafnasambandið gerði þjónustusamning við Klappir um stafræna tækni til að auðvelda umsýslu, greiningu og miðlun umhverfisupplýsinga frá skipum á samræmdan hátt hjá öllum höfnum. Hugbúnaðurinn dregur úr allri handvirkri umsýslu varðandi gögn frá SafeSeant og frá Klappir LogCentral og tryggir að upplýsingagjöf til Umhverfisstofnunar sé stöðluð. Frekari þróun hefur átt sér stað síðustu misseri og því hvatt til þess að hafnir nýti sér rafrænar lausnir við söfnun, úrvinnslu og skil upplýsinga.

LEIÐBEINANDI REGLUR UM MÓTTÖKU FARÞEGASKIPA

Stjórn hafnasambandsins óskaði eftir því að atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið myndi útbúa leiðbeinandi reglur um móttöku skemmtiferðaskipa og jafnframt að settar yrðu skýrar reglur um landtöku farþega utan hafnarsvæða. Samgöngu- og sveitastjórnarráðuneytið hefur haft þessi mál til skoðunar og þess vænst að frekara samráð verði haft við Hafnasamband Íslands um útfærslu á skýrum reglum um landtöku utan hafnarsvæða, en einnig er mikilvægt að setja ramma um þá aðstöðu sem þarf að vera fyrir hendi í höfnum.

ORKUSKIPTI Í HÖFNUM?

Umhverfisaráðuneytið veitti á árinu 2020 styrki til hafna sem sótt hafa um stuðning við þróun og undirbúning orkuskipta í höfnum. Landtengin stærri skipa með háspennu er nú fyrir hendi í Landeyjahöfn og Vestmannaeyjum og nokkur verkefni í undirbúningi. Mikilvægt er að háspennutengingar verði samstarfsverkefni hafna og veitufyrirtækja þannig að árangur náist. Minnkun á útblæstri skipa í höfnum er í senn til að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda og bæta loftgæði í höfnum.

ELDI Í SJÓ, GJALDTAKA Í HÖFNUM OG VERÐMYNDUN Á AFLA

Hafnasamband Íslands tók þátt í fundi Atvinnuveganefndar Alþingis ásamt hagsmunaaðilum um verðmyndun á sjávarafli. Ljóst má vera að skerpa þarf á þeim reglum sem hafa gilt um verðmætatengingu aflagjalds hvort heldur er vegna almenns sjávarafli eða eldisfisks.

ENDURSKOÐUN Á HAFNALÖGUM

Boðað hefur verið frumvarp að breytingum á hafnalögum. Frumvarpið mun eiga að taka annars vegar til aflagjalds vegna fiskeldis og ákvæðum sem tengjast reglugerð ESB nr. 352 frá 2017 um þjónustu hafna. Hafnasamband Íslands hefur sent ábendingar um þá fyrirætlan og þau önnur atriði sem brýnt er að taka til skoðunar samhliða. Mikilvægt er að stjórnvöld eigi náið samráð við hafnasambandið um efnistöð og framsetningu frumvarps og haft að leiðarljósi að styrkja samkeppnisstöðu hafna út á við.

VI. NIÐURLAG

Það hefur verið, er og verður mikilvægt verkefni að styrkja stöðu hafnanna innan samgöngukerfis landsins, auka skilning á mikilvægi þeirra og skapa þeim þau starfsskilyrði að þar megi áfram þróast fjölbreytt athafna og atvinnulíf. Sú fullyrðing að þróun efnahags hefjist í höfnunum styðst við þá staðreynd að þegar kreppir að verður þess fyrst vart í flutningum um hafnirnar, en með sama hætti má þar fyrst sjá merki um hagvöxt þegar birtir til. Hafnirnar eru því mikilvægur mælikvarði á hag almennings en ekki síður mikilvæg starfsemi fyrir allan innflutning til landsins og útflutning þeirra framleiðsluverðmæta sem eru uppistaðan í þjóðartekjum landsins. Hafnafólk vinur því að mikilvægum verkefnum sem varða þjóðina alla án tillits til búsetu. Þetta mikilvægi endurspeglast ekki endilega í áhuga of margra á starfsemi hafnanna, stefnumótun, rekstri og uppbyggingu. Til þess að nýta bestu kosti hafna þarf að beina sjónum í auknum mæli að þróun og nýsköpun á hafnarsvæðum, ekki síst nýsköpun sem byggir á framleiðslu og flutningum. Þess vegna snúast hafnamál ekki um einstakar bryggjur heldur þróun hafnarsvæða, aukið samstarf innan landshluta, tengingu vega við hafnarsvæðin, rýmra regluverk við skipulagningu lóða og hefðbundinna hafnarverkefna.

Því miður hefur sú þróun ágerst að reglusmið gengur sífellt lengra í kröfum sem fremur eru til þess fallnar að tefja sjálfsagðar og nauðsynlegar framkvæmdir og auka kostnað við eftirlit sem efast má um að skili sérstökum árangri miðað við tilkostnað. Stjórnvöld og stofnanir ættu því að horfa í auknum mæli á heildar áhrif reglusettingar og tilgang hennar og hafa í huga að óþarfar kvaðir taka tíma, orku og fjármuni frá áhugaverðari verkefnum sem leitt geta af sér hagvöxt og aukin umsvif. Þetta má m.a. sjá í gölluðu regluverki um mat á umhverfisáhrifum mismunandi skipulagsgerða og framkvæmda, heimildum hafna til að sinna nauðsynlegum og eðlilegum öryggismálum vegna dýpkunar, tímafreku og flóknu ferli við breytingu skipulags, óskilvirku og skipulagslausu umsagnarferli vegna einstakra leyfisveitinga, tilfærslu eftirlitsverkefna m.a. frá Fiskistofu til starfsmanna hafna svo nokkur dæmi séu nefnd. Samhliða þessu er síðan sú þróun áberandi að í hverju regluverki eru boðuð hörð viðurlög ef útaf er brugðið. Þegar auknar skyldur eru lagðar á hafnirnar verður fámennum hópi minna úr verki en skyldi á sviði nýsköpunar, þróunar og jákvæðrar uppbyggingar, sem almennt er til þess fallið að koma samfélaginu til góða.

Á sviði þróunar og nýsköpunar liggja ýmis tækifæri sem sterkara hafnasamfélag og aukinn áhugi á hafnamálum hefur burði til að skila af sér enn mikilvægari starfsemi hafnanna, auknum áhuga og öflugra athafnalífi. Þetta má m.a. sjá í fullvinnslu sjávaraflla, rannsóknnum og þróun á heilsueflandi sjávarfangi, möguleika á nýtingu orku til framleiðslu á umhverfisvænna eldsneyti en jarðefnaeldsneyti, endurvinnslu á úrgangi og fleira. Án vafa eru hafnirnar góður vettvangur til að búa slíkum verkefnum hreiður.

Það einkennir hafnir að grunnstarfsemi þeirra er móttaka og þjónusta við skip, en í baklandi þeirra er fjölbreyttur vettvangur fyrirtækja, sem byggja starfsemi sína á nálægð við höfn.

Fyrirtæki í framleiðslu, flutningum á sjó og landi, útgerðir, ferðaþjónusta og jafnvel menningarstofnanir sjá hag sínum best borgið að njóta nálægðar við höfn og því er faðmur hafnanna stór og í mörg horn að líta. Sem betur fer búa hafnirnar að harðsnúnu liði, sem í raun hefur náð ótrúlega góðum árangri á liðnum árum og áratugum. Þar hafa skipst á skin og skúrir, en áhugi á verkefnum líðandi stundar ávallt skilað góðum árangri.

Undirritaður hefur verið hafnarstjóri frá árinu 1987. Fyrst á Akranesi sem bæjar- og hafnarstjóri, en frá árinu 2005 sem hafnarstjóri Faxaflóahafna. Þessum starfstitli fylgdi eftirsóknarverð þátttaka í starfi hafnasambandsins – fyrst Hafnasambands sveitarfélaga og síðar Hafnasambands Íslands. Þar var undirritaður varamaður í stjórn frá 1987-1994, en í stjórn frá 1994 – 2004 og síðan formaður stjórnar frá þeim tíma til þessa fundar. Þessi tími hefur verið einstaklega skemmtilegur – einkum vegna samskipta við allt það góða fólk sem unnið hefur að málefnum hafnanna. Sérhver samverustund hefur verið einstaklega gefandi og flestar – ef ekki allar - varðaðar skemmtilegum viðburðum og sögum. Nú skilja leiðir, en tímabært og fullt tilefni til að þakka fyrir liðnar stundir um leið og hafnafólk er hvatt til dáða og óskað velfarnaðar á komandi árum.

Gert í október 2020

*Gísli Gíslason,
formaður stjórnar Hafnasambands Íslands.*